

Марія Ісупова

аспірант,

Кафедра Архітектури та середовищного дизайну,

Національний університет водного господарства та

природокористування

(м. Рівне)

**МІСТОБУДІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ 1940-
х та 1950-х рр. У МІСТАХ – ОБЛАСНИХ ЦЕНТРАХ ЗАХІДНОЇ
УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ М. РІВНЕ ТА М. ЛУЦЬК)**

Містобудівна структура більшості міст Західної України склалася історично. Проте під час Другої світової війни містам було завдано значних руйнувань, а отже виникла потреба у масштабній відбудові, в процесі якої композиційно-планувальна структура забудови зазнала істотних трансформацій. Містобудівні перетворення другої половини 1940-х та 1950-х рр. відображали соціалістичні ідеологеми і були спрямовані на реорганізацію структури міст, змінюючи архітектурні акценти та утворюючи містобудівні ансамблі, зосереджені, як правило, вздовж головної магістралі.

Таким чином, в ряді міст забудова другої половини 1940-х та 1950-х рр. становить значну частку забудови і потребує детального вивчення в контексті пам'яткоохоронного аспекту, врахування якого є необхідним при розробці генеральних планів та в проектній діяльності фахівця-архітектора.

Для аналізу композиційної ролі центральної магістралі у повоєнних містобудівних трансформаціях було обрано м. Рівне та м. Луцьк, де архітектурно-містобудівні підходи до формування нових планувально-композиційних осей були аналогічними.

Новий архітектурний ансамбль м. Рівне сформувався вздовж транзитної магістралі [1, с.29], збудованої в середині XIX ст. як Києво-Брестське шосе, котре у довоєнний період виконувало роль головної вулиці [2, с. 95]. Схемою генерального плану, розробленою у 1945 р, було передбачено винесення транзитного руху з головної вулиці на нову дорогу за межами міста [3, с. 26].

У повоєнний період дана магістраль була перетворена в межах м. Рівне на парадний проспект, з Театральною площею як головним архітектурним осередком [1, с.29]. Окрім ансамблю Театральної площі, до складу якої увійшли театр, готель та чотириповерхові житлові будинки з закладами торгівлі на перших поверхах, вздовж вулиці зосередилася велика кількість торгових та побутових підприємств, заклади освіти,

адміністративні та житлові будівлі. Головна магістраль (нині – вул. Соборна) набула значення композиційного стержня Рівного.

У другій половині 1940-х та 1950-х рр. в м. Луцьк було зведено новий центральний район, в архітектурно-композиційній системі якого провідну роль отримала колишня транзитна магістраль [1, с. 26], сформована у 1870 р. згідно з тогочасним планом розбудови міста на відстані від історичного міського центра [4, с. 67]. Відрізок даної магістралі (сучасна назва – Проспект Волі) у повоєнні роки було перетворено на парадний проспект з периметральною чотири- та п'ятиповерховою забудовою, а головним архітектурним ядром став ансамбль центральної площі, до складу якого увійшли адміністративна будівля (нині – головний корпус СНУ ім. Лесі Українки) та житлові будинки.

Отже, у другій половині 1940-х – 1950-х рр. композиційною віссю містобудівних трансформацій стають колишні транзитні магістралі, які перетворюються на своєрідні парадні проспекти, вздовж яких зосереджуються ансамблі нових площ та основна маса забудови, яка часто носить підкреслено репрезентативний характер.

Література:

1. Рудницький А. М. Розвиток міст західних областей УРСР та їх соціалістична реконструкція / Рудницький А.М. – Львів, 1971.
2. О. Прищепа. Вулицями Рівного: погляд у минуле / О. Прищепа – Рівне, 2006.
3. ДАРО, ф. Р-1934, оп. 3, спр. 122, 35 арк. Схема генерального плану м. Рівне. 1945. Пояснювальна записка.
4. В. Пясецький. Вулиці і майдани Луцька/ В. Пясецький, Ф. Мандзюк. - Видавництво «Волинська обласна друкарня», Луцьк, 2005.